

Blodige biffer

Fotografen Erik Lindegrens utstilling viser hvordan biffen blir til i slakteriet. I dag lever han på hemmelig adresse.

SVERIGE. Erik Lindegren ser ikke på seg selv som en spesielt myk mann, og det er mange år siden han gråt forrige gang. Men etter at den svenske fotografen har besøkt A J Dahlberg slakteri i Brålanda, drøye to timer inn i Sverige fra Østfold-grensa, klarer han ikke holde tårene tilbake. Han startet bakfra der ferdige biffer blir pakket og sendt, og fortsatte gjennom der dyreskrotenne bearbeides og deles opp til salg-bare kjøttstykker. Siste post på omvisningen var selve avlvingen, der levende kuer sendes fram én og én og avlives med boltipistol og strupekutting. Lindegren knipser i vei mens slakteren setter pistolen mot hodet på dyret og trekker av. Livløst faller det sammen, før det henges opp med beina i været og strupen kuttet. Blodet velter utover gulvet. Sekunder senere står et nytt dyr klart til avlving.

Det stygge fjernes

Hvert år avlives over tre millioner griser, storfe og sauer på norske slakterier. Om man sprer det utover er det et nytt dyr slaktet omtrent hvert tiende sekund. Ifølge Helsedirektoratets rapport om norsk kosthold er nordmenn blant verdens ivrigste kjøtteterer. Vi har aldri spist mer kjøtt enn vi gjør i dag. På de siste ti årene har det totale kjøttforbruket økt med 14 kilo per person, slik at hver nordmann i gjennomsnitt fortærer 77 kilo kjøtt hvert år. Men når koteletten ligger på tallerkenen, tenker vi egentlig over at den for ikke lenge siden vraltet levende rundt på fire bein? Slakteriene er svært restriktive med å vise fram slakteprosessen. Det stoppet ikke Erik Lindegren. Men vil vi egentlig se det?

– Siden vi legger såpass mye arbeid ned i å skjule drapet på dyret, tolker jeg det som en kulturell skam, sier **Runar Døving**, professor i sosialantropologi ved **Markedshøgskolen i Oslo** og forsker ved Statens institutt for forbruksforskning.

Ifølge Døving har skammen sitt utspring fra industrialiseringen av jordbruket på slutten av

1800-tallet. Fra at gårdene slaktet dyra sine selv, gikk næringen over til å samle kjøttproduksjonen i egne slakterier. Samtidig oppsto en romantisering av bondelivet, et pastoralt bilde der velfødde sauer og okser rolig spankulerte rundt på enga og smattet fornøyd hele veien til slakterbenken.

– Dermed fikk vi et misforhold mellom idealbildet og hvordan virkeligheten faktisk er. Det er naturlig nok mye bråk og dramatik når det skal avlives massevis av dyr. Selve transformasjonen fra dyr til kjøtt er vanskelig å takle for mennesket, sier han.

Slakteriene ble flyttet bort fra der det bodde folk, og romantiseringen fikk fortsette.

Dårlig reklame

Slakteriene ivrer fortsatt ikke etter å vise fram slakteprosessen. Da Lindegren startet å ringe rundt til slakterier og spurte om han kunne få komme og ta bilder, ble han flere steder møtt med latter. «Lykke til» humret en direktør og slang på røret. Lindegren forandret taktikk, så han arbeidet med et kunstprosjekt. Endelig fikk han napp – en rask rundtur på Dahlberg ble tillatt.

Bildene har blitt til utstillingen Walls of Glass, som har blitt vist over hele Sverige. Navnet kommer fra et sitat fra en av Linda McCartneys vegetarokobøker: «If slaughterhouses had walls of glass, the whole world would be vegetarian» (Hvis slakterier hadde hatt vegger av glass ville hele verden vært vegetarianere). Flere steder har bildene skapt kontroverser. I Umeå ble utstillingen fjernet fra et bibliotek fordi ledelsen mente det ble for drøy kost for de besøkende. Den har også blitt vist her i Norge. Da Kjøttbransjens landsforbund nylig feiret hundreårsjubileum, demonstrerte dyrevernsorganisasjonen NOAH ved å stille ut bildene midt i Karl Johans gate i Oslo.

Verre enn voldsfilm

– Noen ganger lurer jeg på hvor vi setter grensen. Vi tolerer å se en blodig voldsfilm der folk myrdes og drepes og blodet renner, mens det at biffen du spiser faktisk har levd, dødd og blødd liker vi ikke å snakke på, sier Nina Sundqvist, kommunikasjonsjef i landets største kjøttprodusent Nortura. Da hun begynte i jobben for fem år siden hadde hun aldri vært på et

Fotografen Erik Lindgren ved et av bildene i utstillingen «Walls of glass», her på Lycksele bibliotek.

slakteri før. Noe av det første hun gjorde var å arrangere et besøk.

– Jeg hadde med meg mange mentale bilder av hvor grusomt det ville bli. Om dyr som er redde og stresset, som skjønner hva som skal foregå. Men da jeg hadde vært der ringte jeg søsteren min som jobber som lege på Ullevål. «Det er både mer hygienisk og roligere her enn på sykehuset ditt» sa jeg. Det var så totalt annerledes enn det jeg hadde forestilt meg. Det var ingen synlige tegn på at dyra skjønte hva som foregikk, det var rolig og ingen hyl og skrik og sånt, sier Sundqvist.

Hun er klar på at forbrukerne bør ha innsyn i hvordan maten lages. Men på vanlige arbeidsdager får verken presse eller medier lov til å fotografere fra produksjonslinja på Norturas slakterier. Grunnen er at de ikke kan kontrollere hva bildene brukes til. I stedet har Nortura lagt ut en film på sine egne nettsider som viser slakteprosessen. Vi får se en ku avlives med et boltipistolskudd mot hodet, men alt blod og gørr er klippet bort.

Kristin Janssen, leder av svineprodusentorganisasjonen Norsvin, ser ikke poenget i gjøre slak-

teprosessen mer synlig for forbrukerne.

– Slaktning er ikke noe show. Sånne blodige scener tror jeg ikke forbrukerne har lyst til å se. Jeg synes ikke det er noe stas i hvert fall. For meg er det viktigere at forbrukeren er opptatt av hvordan dyra har det mens de fortsatt lever, sier hun.

Professor **Runar Døving** mener det ikke først og fremst er industrien sin feil at veien fra dyr til kjøtt er lang. Produsentene føyer seg etter forbrukernes ønsker – når vi ikke vil se at dyrene drepes er det klart vi skal slippe.

– Problemet kommer fra den barnekultusen vårt samfunn er gjennomsyret av. For å bevare barnas uskyld skal de polstres mot livets realiteter. Dermed skal alt støtende og problematisk fjernes, for eksempel drap av dyr, sier han.

Truet med slaktning. Bildene har forandret livet til Erik Lindegren. Foruten å ha spist sin siste biff, har han også fått hemmelig telefonnummer og adresse. To ganger er han blitt drapstruet av en grøtete herrestemme over telefon. Sist fikk han beskjed om at dersom han ikke sluttet å vise

fram bildene, ville han selv ende opp hengende på en kjøttkrok.

– Det var veldig ekkelt, jeg ble redd. Samtidig forstår jeg at folk blir sinte. Det er et kontroversielt emne, det handler jo om vår daglige føde. Mennesket vil ikke se hvordan prosessen arter seg, men når man spiser kjøtt så bør man vite hvordan det gjøres, sier han.

Utstillingen skal vises fortsatt, kanskje også flere steder i Norge etter hvert. Dahlberg slakteri har han ikke hørt noe mer fra.

SINDRE LEGANGER
redaksjonen@nationen.no

FOTO: DONALD PAULSSON

FOTO: ERIK LINDEGREN

FOTO: ERIK LINDEGREN

VANSKELIG
«Selve transformasjonen fra dyr til kjøtt er vanskelig å takle for mennesket.»

RUNAR DØVING
PROFESSOR I SOSIALANTROPOLOGI

IKKE SHOW
«Slaktning er ikke noe show. Sånne blodige scener tror jeg ikke forbrukerne har lyst til å se.»

KRISTIN JANSSEN
LEDER AV NORSVIN

FAKTA:

Slaktelkjøtt

- **I 2007 fikk** den svenske fotografen Erik Lindegren tilgang til Dahlberg slakteri i Sverige under påskudd av å arbeide med et kunstprosjekt. Resultatet ble utstillingen Walls of Glass som har reist Sverige rundt de to siste årene.
- **På ti år** har kjøttforbruket per person i Norge steget med 22 prosent, og i 2009 spiste hver nordmann 77 kilo kjøtt, viser Helsedirektoratets ferskeste kostholdsrapport.
- **Norske slakterier** er svært restriktive med å vise fram slakteprosessen.
- **Utstillingen finnes på:** www.wallsoglass.se.

Kilder: Animalia, Nortura, Helsedirektoratet, Djurens Rätt, Mattilsynet